

менитої династії Пошивайлів – Олесь. Й ці кольори картин – від блідо-жовтого колоска до золотаво-коричневого, мовщоїноспечений хліб, вона всотала в свою творчу палітру з малку. Доречі, теплі, тихі, але внутрішньо насичені тони опішнянської глини загалі превалюють у творчості художниці. Поряд з її витонченим мистецьким мартистизмом, емоційністю, точністю композиційної режисури колір постає самою достатнім інструментом для розкриття духовності, краси душі народу.

Майстриня побожно преклонила коліно, тримаючи у лівій руці щойно виготовлений виріб – таріль. Вона вклала у цей повсякденний предмет усю красу своєї душі. А в нього у правій руці – витончений куманець із заокругленими боками... Фігури чуттєвих граційних майстрів уже попливли у вічність із своєю таїною. Її тишу оберігають колони-обрамлення з тисяч глиняних виробів, народжених чивчорав Опішні, чивякомусь українськомуселі, а чи тисячоліття тому в скіфському степу... Хто зна? Ми ж лише гості на цій землі, а вони – вічні її творці...

Хочеш – не хочеш, а кожна робота Віри Іванівни, окрім естетичної насолоди, нових внутрішніх почувань, заряджена на нав'язливою думкою: мистецтво твориться не надень, не на два – надовго, а якщо пощастить – на віки. Понад 40-річна педагогічна практика зі студентами в Національній академії образотворчого мистецтва та архітектури дає свій зв'язок. Вона дуже хоче, щоб її учні знайшли гідне місце у житті й творчості, реалізуючи своє мистецьке призначення через духовність, красу, віру...

Людмила БАРАНЕВИЧ
журналістка

МАРИНА ЧЕРКАШИНА-ГУБАРЕНКО
(До дня народження)

Написати про яскраву, неординарну постать Марини Романівни Черкашиної-Губаренко – завдання вельми незпросте. Адже таїна її особистості, життєвих колізій, душевних порухів, креативних реалізацій до кінця залишаються непізнаними друзями, учнями, однодумцями. Життєва траєкторія Марини Романівни – не просто знаки проявів її внутрішньої наповненості, реалізації душевних і творчих потенцій, складних життєвих перипетій. Вчений, журналіст, громадський діяч, учитель, автор численних лібрето – за кожною з перерахованих позицій стоять факти і ситуації життєвих перипетій, розквіт таланту, рух і реалізація музиканта, оперознавця, лібретолога, дочки, мами, бабусі, коханої дружини...

«Просто Марина, – так напишуть про свого вчителя випускники Марини Романівни, – найбільш авторитетного вчителя з числа фахівців з музичного театру, докторамистецтвознавства, професора, члена-кореспондента Академії мистецтв України, завідувача кафедри історії зарубіжної музики Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського. І в цьому буде ані тіні фамільярності. Так довірливо звертаються до людини рідної і близької» (Тишко С. Слово об учителі // Проблеми історії музики: Від бароко до сьогодення. – Житомир, 1998).

Справжній Вчитель – це той, хто вміє розпізнати крупиці таланту свого учня і творчо, обережно, не нав'язуючи своїх переконань, привести його до висот професійного мужніння, самостійного становлення. Шість докторських, більше двох десятків кандидатських

дисертацій, півсотні захищених дипломних, магістерських робіт. Але, якщо проаналізувати тематику робіт учнів М. Черкашиної, то в них віддзеркаляться найактуальніші проблеми сучасної музикознавчої науки – всі основні етапи становлення світової оперної драматургії, музичного голіана, стильові орієнтири музичного мистецтва, аспекти національної драматургії та соціокультурних дискурсів, джерелознавство, питання освіти Греції, культура Португалії, Польщі, Іспанії...

Наукові праці під керівництвом Марини Романівни менше за все нагадують «хор одностумців» (С. Тишко). Широка розмислів, глибина узагальнень, різновекторність суджень, усе, що можна об'єднати тільки однією тезою – «школа Марини Черкашиної». Поняття «школа», як відомо, включає в себе серію стабільних компонентів від креативу до професіоналізму, але об'єднаним фактором була і залишається особистість Наставника. І від того, які традиції, соціально-історичні орієнтири, умови формування були закладені у Вчителя, формуються його педагогічні і людські пріоритети.

Народившись у видатній харківській театральній родині Романа Черкашина та Юлії Фоміної, вродлива і талановита дівчинка мала всі можливості піти престижним акторським шляхом. Багаторічна діяльність батьків була пов'язана з Харківським театральним інститутом та Харківським академічним театром імені Т. Г. Шевченка. Пізніше, осмисливши високі принципи, що сповідували батьки, актори славного театру «Березіль» під проводом Л. Курбаса, молода дівчина зрозуміла, що театр – це не музей, а живий, нервовий, мінливий організм, зітканий з суцільних проблем сучасності, суперечливого та багатогаспектного сьогодення, а її майбутнє – у науковому пізнанні і осмисленні питань еволюції музичного театру.

Закінчивши музикознавчий факультет у 1962 році Харківської консерваторії, Марина Романівна починає свій педагогічний шлях, поєднуючи його з продовженням навчання в аспірантурі Московської консерваторії. У класі професорів Г. Тюменевої (Харків) та Б. Ярустовського (Москва) перспективний вчений розробляє та осмислює складні світи оперної драматургії, одного знайвищих жанрово-стильових проявів людської духовності, в єдності музичного, театального початку, поєднанні майстерності співацького інтонування, інтерпретації в акторській грі. Музичний компонент для Марини Романівни стає тільки тлом події, а навпаки, диктує та керує структурою інтонаційно-динамічних, ігрових перипетій. У 1972 році М. Черкашина захищає кандидатську дисертацію «Сучасна музично-психологічна драма (прояв тенденції розвитку жанру)» і наступні десять років життя працює над формуванням музикознавчих та педагогічних напрямків на посаді завідувача кафедри історії музики Харківського інституту мистецтв.

Коло зацікавленостей вченого-музикознавця, педагога, пропагандиста, критика і публіциста розширюється. Марина Романівна глибоко зайнялась питаннями оновлення курсів історії музики, розробки нових дисциплін з теорії та історії оперної драматургії. Паралельно – робота у Спілці композиторів, співробітництво з журнальними та газетними редакціями – «Советская музыка», «Музыкальная жизнь», «Музыка», «Советская культура», «Культура і життя», що не тільки стимулювало творчу думку, а й включило дослідницю у вир театально-концертного життя Москви, Києва, Харкова, Ленінграда та інших міст тодішнього музичного тезаурусу, поєднало братерськими професійними узами з колегами-музикознавцями, виконавцями, композиторами цих міст. Марину Романівну та її чоловіка, композитора Віталія Губаренка прийняли у творче коло одностумців.

1985 рік стає знаковим у творчій біографії М. Черкашиної – її запрошено на посаду завідувача кафедри історії музики Київської консерваторії. Колотворчих спілкувань, після захисту у 1983 році докторської дисертації і переїзду до столиці, суттєво розширюється. Наукова монографія «Історична опера епохи романтизму» (Київ, 1986) відкриває принципово нові теоретико-культурологічні обрії у вивченні оперної спадщини. Розпочинаються широкі міжнародні творчі контакти вченої, виступи на міжнародних конгресах, симпозіумах та конференціях у Німеччині, Польщі, Чехії, Франції, Росії.

Викладацька праця, активні наукові та журналістські ініціативи слугують фундаментом продовження основної лінії творчої дороги талановитого вченого — роботою над питаннями теорії оперної еволюції. У подальші дослідження М. Черкашиної увійшли аналітичні розробки опер А. Берга «Воцтек», С. Прокоф'єва «Гравець», Д. Шостаковича «Катерина Ізмайлова» та «Ніс», що типологізувались із драматургією К. Дебюссі, А. Шенберга, Б. Бріттена, Дж. Менотті, Б. Лятошинського, Р. Щедрина. Саме тоді приходить концепційне визнання історичного процесу не як переліку подієвих ланцюгів, а особливого світу людської духовності. Проникнення у таїну особливостей авторського та режисерського задуму й його втілення приводить Марину Романівну до літературної діяльності клібретиста. Створюються лібрето опер Віталія Губаренка — «Альпійська балада», «Вій», «Сват мимоволі», «Згадайте, братія мої». У співпраці із режисерами, балетмейстерами, хореографами Марині Романівні вдавалося якнайглибше досягнути психологічнуканву драматургічної першооснови у поєднанні із музичною структурою, взаємовідносинами оперних героїв, сюжетно-узагальненими подіями. Черкашина-лібретистка повніррозвинула вітчизняне оперознавство та лібретологію, яка на той час перебувала у кризовій смузі.

Оглянувши не прискіпливим поглядом творчий доробок Марини Черкашиної періоду 1980–2000 рр., розумієш широту і глибину осягнень світоглядних орієнтирів автора — питання національної культури, її архетипів, символіта вічні принципи духовної світобудови мистецької особистості, класичний музичний театр у сучасних вимірах, симфонії життєвих розмислів мистецьких особистостей...

Але прivity глобальності та всеохопності концепцій М. Черкашину постійно хвилює таїна творчих осягнень такої складної і неоднозначної постаті, якою була історична особа Ріхарда Вагнера — його міфопоетиката символіка лейтмотивних утворень, нерозгаданість історико-естетичних, філософсько-літературних, народних міфосплетінь. Осягаючи бездонність семантичних дарувань Вагнера, Марина Романівна актуалізує символіку митця в українській театральній культурі, зокрема пошуки Леся Курбасана вістрі духовної трійці: істина — добро — краса.

Ще кілька знакових фігур історії європейської музики стають важливими в наукових зацікавленнях Марини Романівни — Джузеппе Верді та Сергій Прокоф'єв. З'являється низка наукових публікацій щодо особливостей новаторських відкриттів великих митців у музичному театрі. Виступи М. Черкашиної на міжнародних симпозіумах, пов'язаних з ювілеями Вагнера, Прокоф'єва, численні відкриті лекції у Будинку вчених Академії наук України, Республіканському планетарії з пропагандою творчості українських композиторів були достоїнно оцінені мистецькою громадськістю — Марину Романівну нагороджено республіканською премією імені М. В. Лисенка, заснованою Міністерством культури і мистецтва та Національною спілкою композиторів України.

Глибокий вчений і пропагандист М. Черкашина постійно ініціює цікаві творчі міжнародні проекти, пов'язані з найактуальнішими проблемами музичної культури, театральних новацій, режисерських інтерпретацій. Вона в сьавувір творчих подій, демонструє незламну енергію і життєву витримку.

Нове тисячоліття принесло Марині Романівні важкі випробування. У 2000 році передчасно, несподівано пішов із життя її чоловік — видатний український композитор Віталій Сергійович Губаренко, а через кілька років вона поховала дочку Ірину і зятя, залишившись вихователем свого єдиного онука — Романа.

Життя мертвих продовжується в пам'яті і діяннях живих, і у Марини Романівни з'явилась ще одна творча дорога — збереження пам'яті. Одна за одною з'являються збірники наукових статей про В. Губаренка, збірки талановитих поезій і пісень Ірини Губаренко (1959–2004), спогадів мамі і батька — Юлії Фоміної та Романа Черкашина. Любов і пам'ять про близьких стає для Марини Романівни основою доброчинності — ніхто не вічний у світі, все йде, але вічно ім'я твоє світле живе.

Кажуть, що коли у людини багато вільного часу – вона мало чого досягне у житті. У Марини Романівни – життя розраховане похвилинно: лекції, виступи, студенти, наукові дискурси, спілкування з онуком... Життя триває на векторі напруженого хронотопу.

Маріанна КОПИЦЯ

доктор мистецтвознавства, професор НМАУ

імені П. І. Чайковського

АЛЛА ТЕРЕЩЕНКО (До дня народження)

Багатогранна особистість Алли Терещенко – видатного українського музикознавця, критика, педагога – складається з яскравих своєрідних рис, і чи не домінуюче місце серед них посідає прагнення до досконалості, гармонії й краси. Це проявляється в усьому: від глибини й гостроти наукової думки до точності й вивірності її викладу, від витонченості зовнішнього образу до душевної щирості й шляхетності у стосунках з людьми. Вимоглива до себе, Алла Костянтинівна намагається виховати це і в своїх учнів, адже добре знає, що професійна причетність до музики – це щоденна праця з дитинства і до кінця життєвого шляху.

А ще професія музикознавця своєю специфікою прирікає того, хто її обрав, на універсалізм чи принаймні на спроби його досягти. Впродовж своєї наукової і творчої кар'єри Алла Костянтинівна встигла побувати у ролі одного з піонерів музичних ефірів на телебаченні й попрацювати на радіо, вдало

застосувати свій непересічний педагогічний талант у кількох мистецьких вищах. Її критико-публіцистичний дар знайшов втілення у численних газетних і журнальних статтях, що стали своєрідним відображенням кількох десятиліть творчості багатьох українських композиторів. Проте головною сферою своєї професійної самореалізації Алла Терещенко не безпідставно вважає наукову діяльність.

Нині вона – науковець, у чиєму доробку десять монографій, що охоплюють широкий діапазон проблем і жанрів, великі розділи колективних праць, зокрема академічної «Історії української музики», а також безліч статей – у збірниках, журналах, енциклопедіях. Вона виховала багатьох кандидатів мистецтвознавства (а тепер і магістрів) безпосередньо, як науковий керівник; а втім, кількість молодих учених, дозростання яких Алла Терещенко виявила своєю чи інший спосіб причетною, є значно більшою. Авторитет Алли Костянтинівни для учнів безумовним, а високу повагу колеги підтверджує поміж іншого хоча б той факт, що нині вона представляє музикознавців у складі Наукової громадської ради при Вищій атестаційній комісії України, до якої входять найвидатніші представники різних галузей науки.

Шлях кожної людини є неповторним, причому все у житті починається з родини. В родині Терещенків батьки – геологи, попри особливості своєї романтично-кочової професії, з молодих років вpleкали сімейні цінності і їхнє любов до дітей виливала ся в турботу про їх виховання та гідну освіту. Відтак долі дітей склалися добре. Син – Микола Костянтинович Терещенко – став відомим лікарем. Любов і вдячність до батьків Алла Костянтинівна пронесла крізь усе життя, і донині вона з радістю щоденно піклується про них.

Ставлення до родини цілком, сказати б, «консонуює» у системі життєвих вартостей Алли Терещенко зі ставленням до Батьківщини – патріотизмом не підкреслено-демонстративним,